

Posudek diplomové práce

(Veronika Tichá: *Utrpení knížete Sternenhocha z hlediska Klímovy filozofie*. Ústav české literatury a literární vědy FF UK, 2011)

Tímto posudkem diplomové práce V. Tiché je interpretace románu, který Ladislav Klíma na sklonku života připravil k vydání (vzhledem k historii vydávání Klímových prací po jeho smrti v současnosti nelze ani dostupné edice *Utrpení knížete Sternenhocha* považovat za spolehlivé). Analytickou část práce uvádí stručným biografickým nástínem, poté v obvyklém trojím odkazu na filozofii Schopenhauerovu, Berkeleyovu, a Nietzscheho charakterizuje Klímova myšlenková východiska a posléze se v charakteristice románového tvaru obrací především k postavě Helgy-Démony jako spojenci některých prvků Klímova filozofického názoru. Práci uzavírá kritickou reflexí dvojí adaptace románu, tj. filmu Jana Němce z r. 1990 a divadelní inscenace Davida Jábala z r. 2007.

Tvorba L. Klímy představuje živý literární historický problém, jehož významy se v současné debatě o modernistických hnutích v českých aktualizují v debatách o fragmentární a mystifikační povaze moderního umění, o tlesnosti reality a realitě, o rozrušení a subverzi vlády, tj. o hodnotových hierarchiích a radikálním odvrátění od zpusobu sjednocování celkového smyslu, ale i o možnostech hodnocení solitérních projevů hraničních identit jako prvků moderními ideologiemi, jako jejich ironickým nediskursivním komentářem. Recepte Klímovy tvorby svádí o interpretačních obtížích, které se v pokusech o její uchopení spíše vrství, nejl vyjasují, a ufl jde o okruh jeho přátel a prvních editorů, filozofickou kritiku v šedesátých letech i nedávná a současná historická tení jeho textů v souvislosti s expresionismem, dadaismem i existencialismem v širokém smyslu. Jde tedy v případě klímovského tématu o nesnadnou, ba ambiciózní volbu, přičemž omezení na významové rozpětí představované hlavní ženskou postavou je z hlediska interpretačního potenciálu Klímovy prózy odvoditelné, funkční a vzhledem k možnostem diplomové práce nutné.

V posouzení Klímova svěbytného filozofického nasazení nevystačíme s pověchným poukazem na výše uvedené myslitele. Nutno se především vyrovnat s rozbohem, jemuž Jan Patočka podrobil Klíma v filozofický názor, to ufl proto, že přičemž přelíčnosti zároveň poukázal na neodpodstatnost Chalupného tvrzení o berkeleyovské inspiraci Klímova konsciencialismu. Kritický přístup k dosavadním interpretacím Klímovy filozofie je zde nezbytný ze dvou souvisejících důvodů: jednak sledujeme, že úsudky o její povaze přecházejí z jednoho textu do druhého, aniž by byla jejich odvozenost reflektována, jednak mají závažné zpochybňující důsledky pro závěry, k nimž diplomantka dospívá v charakteristice immortalismu (rozlišení konečného a nekonečného subjektu a radikálně svobodného jednání subjektu nekonečného), egodeismu i ludibrionismu. Patočkova analýza, k níž máme dnes v jeho *Sebraných spisech* (sv. I, ed. K. Palek a I. Chvatík, 2006) k dispozici materiály ukazující rozvíjenost klímovského tématu, poukazuje na to, že Klíma přes radikálnost svého logického vyvrácení logiky a tradiční metafyziky zůstává metafyzikem, šjeho důraz na subjekt je metafyzický, nikoli kriticky-reflexivní (sv. I, s. 163), a že si posléze s pojmem subjektu šnev dle věc rady. Z hlediska filozofického, spekulativního nedořešený problém však v jeho psaní jako tematizaci absurdity konečného subjektu představuje neustále oflivovaný imaginativní zdroj.

Že a složitost Klímova filozofického tématu představuje možnost rozvrhu předložené diplomní práce omlá se proto spokojit spíše s přediznaným předehledem dosavadních interpretací. Především by předešla úsměvným juxtapozicím jako je citát z Nietzscheova *Zarathustry* následovaný parafrází hesla z *Velkého lékařského slovníku* (s. 20). Kapitulu o Klímově filozofii nemlo nel považovat za pověchnou orientační mozaiku filozofemat, která tak i onak s Klímovou tvorbou souvisejí, přičemž uflití základních pramenů literatury

(Schopenhauer o *V le a p edstava*, Kouba o Nietzsche o *Filozofická interpretace*) figuruje na téže úrovni jako dále nekomentované odkazy na v-obecné píru ky (Störigovy *Malé d jiny filosofie*) i speciální literaturu p edm tu r zné provenience, aniž by byla celkov literatura p edm tu ut íd na podle vztahu obecné o zvlá-tní.

V kapitole o Sternenhochovi a Helze autorka kupodivu nevyužila možnosti poukázat ke kontextu romantického hnutí, s nímž ironicky polemizuje již sám titul prózy, ani významového nap tí slovního spojení šgroteskní romaneto, které již samo o sob p edstavuje závažný interpreta ní problém. Oproti domn nce, že šfabule o má v Klímov textu podružnou roli, lze namítnout, že mystifika ní fánrová stylizace prózy naopak neustále poukazuje na nespolehlivost syfletovou i fabula ní jako základní charakteristiky této prózy jako adekvátního výrazu selhávajícího konstrukt instrumentálního rozumu. Diplomantka ov-ém problémy a otázky spí-e konstatuje, uzavírá, než analyticky otevírá, p i emfl se nevyvaruje tezovitosti krátkých spojení: šTyto fiktivní deníkové zápisky o manželství [...] jsou dokladem o snaze vymanit se z t lesnosti, tudíž toto dílo m že být chápáno jako záznam du-ovních pochod samotného Klímy [sic!, D. V.], jenž tento cíl sledoval téměř celý život (s. 29). Podobn na n kolika místech bez dal-ího uvádí, že Klímovo dílo bylo a je kontroverzní, fascinující, bylo šn ím naprosto novým, jeho román m že být považován šza román moderní. Charakteristika asoprostoru romaneta trpí frekventovanými truismy a formulacemi na hranici únosnosti: šProstor i as je v tomto díle dublován, což je charakteristika typická pro modernistické a expresivní romány (s. 30). Adekvátní popis prom nlivosti asu a prostoru, resp. jejich rozkmitaných hranic, nedovedla bohužel k analýze fragmentárnosti Klímova textu jako jeho významové kvality, v pasáži o jazyce prózy jí nep í-lo na mysl, že rozpad, tj. droplící se hranice Sternenhochovy subjektivity charakterizuje právě rozpad jazykový, že v-ak ani tento rozpad nelze pochopit, reflektovat jinak než prost ednictvím r zných hodnotových, tj. logicky vystav ných vzorc (mystifika ní rámeč úvodu) a jejich selhání. Odkaz na expresionismus p i zmínce o Klímov naturalismu je naprosto nedosta ující o ufl vzhledem k možnosti odli-né interpretace z hlediska filozofie existence (hnus z kone ného jsoucna).

V názoru na Helgu interpretka formulovala adu analytických post eh , které ji nakonec vedou k pojetí její kontrastní, antinomické povahy jako probouzející se *V le*. Je otázka, zda jde o rozhraní, ambivalenci (odpovídající tzv. osudové flen) i o spor o rozpor. Podce uje v-ak loutkovitost Klímových postav a inscenovanost jejich situací o jejich modelovost (zmínka o dekadentní estetice a femmes fatales nesta í, není-li dopln na o poukaz k deformaci, jakou tento model u Klímy prod lal), manipulovatelnost a vzájemnost, která se ohla-uje v jejich jazyce. Odkazy k feminismu S. de Beauvoirové, jakož i k Jungov hlubinné psychologii nemají pro výklad v t-ího analytického významu o jako poznámky pod árou by je text snesl, v hlavním textu není jejich v cná souvislost s interpreta ní linií z ejmá (v hlavním textu autorka ostatn souvislost mezi Jungovou psychologií a Klímovým textem uvol uje, naopak v záv ru již jungovskou šinspiraci o postuluje). Podobn je tomu u záv re ných poznámek o motivech sv tla a tmy, vy-ích, resp. niš-ích bytostech a motivech zví at. Totéž lze ostatn konstatovat o poslední kapitole, kterou nelze než považovat vzhledem k celku z neústrojnou o není v bec z ejmé, jak souvisejí dv sou asné adaptace s úst edním tématem práce. Problém Divadelní a filmové adaptace a jejich hodnocení ostatn otevírají zcela odli-né metodologické otázky, než jaké p edstavuje jádro práce, p estofe o nutno p iznat o ani to není formulováno dostate n jasn a d sledn (nap . klí ová souvislost mezi Nietzscheovým Nad lov kem a Helgou jako femme fatale z stává nejasná).

Záv rem: Diplomové práci V. Tiché nelze up ít snahu dobrat se vzhledem k obtílnosti tématu vlastní interpretace. Postrádá v-ak jasn j-í len ní, argumenta ní strukturu a p edev-ím trpí slabou úrovní jazykovou v etn ady flurnalism , floskulí a krátkých spojení. Zp sob, jakým autorka odkazuje na prameny a literaturu p edm tu je katastrofální a etbu textu neusnad uje. Má-li diplomová práce prokázat schopnost samostatné analýzy v etn

kritiky pramen , je nepochopitelné, že zde není ani jeden odkaz na *Sebrané spisy* Ladislava Klímy, z nichž Erika Abramsová vydala již tři svazky a jejich studium (především sv. 1 *Mea*, 2005) by diplomantce mohlo být nápomocno. Práci navrhuji hodnotit jako dobrou (3).

Doc. PhDr. Daniel Vojtěch, Ph.D.

Praha 30. 1. 2012